

ХУЛОСАИ КОМИССИЯИ ЭКСПЕРТИ

шурои диссертатсионии 6D.KOA-024 назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба диссертатсияи Қодирзода Хушбахти Сафар дар мавзуи «Инъикоси таърихи империяи Ҳахоманишиён дар осори муҳаққиқон (нимаи дувуми асри XX – ибтидои асри XXI)» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои таърих аз рӯйи ихтисоси 6.1.5. Таърихнигорӣ, маъхазшиносӣ ва методҳои таҳқиқоти таърихӣ

Комиссияи эксперти дар ҳайати доктори илмҳои таърих Н.Т. Раҳимов (раиси комиссия), доктори илмҳои таърих С.Х. Акрамова ва доктори илмҳои таърих А.Р. Аюбов, ки бо қарори шурои диссертатсионии 6D.KOA-024 назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон аз 16.09.2026 ташкил карда шудааст, диссертатсияи Қодирзода Хушбахти Сафар дар мавзуи «Инъикоси таърихи империяи Ҳахоманишиён дар осори муҳаққиқон (нимаи дувуми асри XX – ибтидои асри XXI)» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои таърих аз рӯйи ихтисоси 6.1.5. Таърихнигорӣ, маъхазшиносӣ ва методҳои таҳқиқоти таърихӣ-ро баррасӣ намуда, аз натиҷааш чунин хулоса баровард:

1. Мубрам будани мавзуи таҳқиқот дар он инъикос меёбад, ки то имрӯз аз ҷиҳати назариявӣ методологӣ таърихнигории империяи Ҳахоманишиён мавриди таҳлилу баррасии комил қарор нагирифтааст. Масъалаи мазкур бори нахуст дар доираи рисолаи илмӣ пажӯҳиш мегардад. Дар доираи таҳқиқоти муҳаққиқони ватанӣ ва хориҷӣ, як зумра масъалаҳои муҳимми таърихи империяи Ҳахоманишиён аз қабili раванди ташкил, шахсияти Куруши Кабир ва замони ҳукумати ӯ, низоми идорӣ, ҳаёти иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва фарҳанги империяи Ҳахоманишиён ва амсоли ин мавриди омӯзиш ва таҳлили қарор гирифтааст. Дар таҳқиқоти мазкур, илова бар таҳлили мероси илмӣ муҳаққиқони пешин, натиҷаҳои таҳқиқоти бостоншиносон низ мавриди баррасӣ қарор гирифтааст. Дар асоси маълумоти муҳаққиқон паҳлуҳои норӯшани таъриху фарҳанги аҳди Ҳахоманишиён рӯшан гардидааст. Ҳарчанд асарҳои бахшида ба давраи Ҳахоманишиён хеле зиёданд, вале мавзуи мазкур аз лиҳози таърихнигорӣ ба таври мушаххас дар замони муосир мавриди таҳқиқоти алоҳидаи илмӣ қарор нагирифтааст. Бояд гуфт, ки таърихи сиёсии Эрони бостон, махсусан замони Ҳахоманишиён аз ҷониби шарқшиносону муҳаққиқони аврупоӣ нисбатан хубтар омӯхта шудааст.

Муаллиф талош кардааст, ки таҳқиқи мушаххасу мукаммале дар бораи империяи Ҳахоманишиён бо дарназардошти манбаҳо ва осори муҳаққиқони нимаи дувуми асри XX ва ибтидои асри XXI анҷом диҳад. Шарҳи муфассали манбаҳои хаттӣ ва адабиёти роҷеъ ба масъалаҳои дар мундариҷа зикршуда дар мухтавои диссертатсия пайдо кардан мумкин аст. Шарҳу таҳлили мазмуну мундариҷаи осори муҳаққиқони ватаниву хориҷӣ дар қиёс бо сарчашмаҳои таърихӣ арзиши илмӣ диссертатсияро боз ҳам таҳким мебахшад. То имрӯз аз ҷиҳати назариявӣ методологӣ таърихнигории

империяи Ҳахоманишиён мавриди таҳлилу баррасии комил қарор нагирифтааст.

2. Мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот. Мақсади асосии таҳқиқоти диссертатсионӣ омӯзиш, таҳлил ва баррасии ҳамаҷонибаи илмӣ осори муҳаққиқони ватанӣ ва хориҷӣ дар робита ба таърихи империяи Ҳахоманишиён мебошад. Барои расидан ба ин мақсад, диссертант масъалаҳои марбут ба муайян намудани хусусиятҳои ин марҳалаи муҳимми давлатдорӣ аҷдоди тоҷиконро мавриди таҳқиқ қарор додааст. Дар доираи таҳқиқот осори муҳаққиқон ва сарчашмаҳои таърихӣ ба таври муфассал таҳлил гардидаанд. Ҳамчунин, хусусиятҳои фарҳангӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии мардумони империя дар асоси бозёфтҳои бостоншиносӣ баррасӣ шуда, муайян карда шудааст.

3. Навгониҳои илмӣ таҳқиқот пеш аз ҳама, дар он аст, ки бори нахуст дар таърихшиносии муосири тоҷик, махсусан доираи рисолаи номзадӣ, масоили мубрами таърихи империяи Ҳахоманишиён баррасӣ мешавад. Албатта, баъзе паҳлуҳои мавзӯ дар доираи рисолаҳои ҷудогона мавриди таҳқиқ баррасӣ қарор гирифтаанд, вале дар таърихшиносии муосир метавон бар асоси қиёси илмӣ манбаъҳои таърихӣ ва осори муҳаққиқони ватанӣ ва хориҷӣ баъзе масъалаҳои норӯшани ин марҳалаи муҳимми давлатдорӣ ва қудрати аҷдоди тоҷиконро таҳқиқ кард.

Таҳқиқоти мазкур дар асоси маводди бостоншиносӣ ва бо ҷалби усулҳои муосири таҳқиқоти таърихӣ анҷом ёфта, ба омӯзиши ҳамаҷонибаи ёдгориҳои фарҳангии моддӣ, таҳлили хусусиятҳои иҷтимоӣ, сиёсӣ ва фарҳангии онҳо, инчунин муайян намудани нақш ва мақоми онҳо дар равандҳои таърихӣ фарҳангии минтақа бахшида шудааст.

4. Аҳамияти назарӣ ва илмӣ амалии таҳқиқот ба таҳқиқи масоили мубрами таърихи империяи Ҳахоманишиён бар асоси осори муҳаққиқон, маълумоти манбаъҳои таърихӣ ба забони форсӣ, осори ҷуғрофӣ-таърихӣ сайёҳону муаррихони асримиёнагӣ, таҳқиқоти олимону муҳаққиқони русу аврупоӣ, амрикоӣ ва дастовардҳои илмӣ таърихшиносии ватанӣ таърихӣ менамояд. Мавзӯи таҳқиқот аз таҳлили осори муҳаққиқон маводду манбаъҳои таърихӣ форсӣ ва осори муҳаққиқони муосири ватанӣ хориҷӣ иборат мебошад ва раванди ташаккули нахустин империяи ҷаҳонӣ, тамаддуни ориёӣ, шоҳаншоҳии муқтадирӣ Ҳахоманишиён, низомӣ идорӣ, ҳаёти сиёсӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоӣ фарҳангии мардумони дохили империя, омилҳои шикасту рехти империя дар асоси вазифаҳои бамӣёнгузошташуда, ки усулҳои шаффофият, таърихӣ ва мушаххасотро ба назар гирифтаанд, фаро мегирад.

Аҳамияти илмӣ амалии таҳқиқоти мазкур дар он ифода меёбад, ки дар асоси таҳлилҳо ва таҳқиқотҳо масъалаҳои мубраму баҳсноки таърихи аҳди империяи Ҳахоманишиён дар асоси осори муҳаққиқони нимаи дувуми асри XX ва ибтидоӣ асри XXI муайян гардидааст. Омӯзиши таҳқиқоти мазкур ҳамчун мавзӯи муҳимми таърихӣ, на танҳо аҳамияти калони илмӣ амалӣ дорад, балки он барои рӯшан сохтани саҳифаҳои таҳқиқонагардида ва

норавшани давраи мазкур, ҳамчунин, барои тарбияи наслҳои ҷавони имрӯза ва ояндаи миллат кумак хоҳад расонд.

5. Саҳми шахсии доктарабон дарёфти дараҷаи илмӣ дар он ифода меёбад, ки натиҷаҳои илмӣ таҳлилу таҳқиқоти муаллиф, аз ҷумла хулосаҳои назариявӣ, нуқоти ба ҳимоя пешниҳодшаванда бевосита аз ҷониби худӣ ӯ мустақилона таҳия, баррасӣ ва исбот шудаанд.

6. Диссертатсия ба талаботи банди 51 Низомномаи шурои диссертатсионӣ (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267) мутобиқ буда, дар кафедраи таърихи халқи тоҷики факултети таърихи ДМТ иҷро гардидааст. Диссертатсия дар ҷаласаи муштараки кафедраҳои таърихи халқи тоҷик ва таърихнигорӣ ва архившиносӣ муҳокима ва барои ҳимоя дар шурои диссертатсионии 6D.KOA-024 назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон тавсия дода шудааст.

7. Хулоса дар ҷаласаи муштараки кафедраҳои таърихи халқи тоҷик ва таърихнигорӣ ва архившиносӣ қабул гардида, баҳои объективонаи диссертатсияро дар бар гирифта, мусбат мебошад.

8. Диссертатсия ба талаботи бандҳои 31, 33, 34, 35 ва 37 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, № 267 тасдиқ шудааст, мувофиқат мекунад.

Диссертатсияи пешниҳодшуда яке аз самтҳои муҳим дар соҳаи таърихнигорӣ ба шумор меравад, ки он бо забони давлатӣ омода ва таҳия гардидааст.

9. Мавзӯ ва мазмуни диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси 6.1.5. Таърихнигорӣ, маъхазшиносӣ ва методҳои таҳқиқоти таърихӣ мувофиқат менамояд.

10. Натиҷаҳои асосии таҳқиқот дар 7 мақолаи илмӣ, аз онҳо 4 мақола дар маҷаллаҳои (нашрияҳои) илмӣ тақризшавандаи Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таъъ расонида шудаанд. Дар интишорот натиҷаҳои асосӣ, хулосаҳои таҳқиқот ва тавсияҳои муаллиф инъикоси худро ёфтаанд. Теъдоди маводди ҷопшуда ба талаботи банди 34 ва 35-уми Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ мувофиқ мебошад.

11. Дар диссертатсияи Қодирзода Хушбаҳти Сафар истифодаи мавод бидуни иқтибос ба муаллиф ё сарчашма мавҷуд набуда, ҳамаи сарчашмаҳои истифодашуда бо ишора ба муаллиф ё сарчашма тавассути иқтибос ба расмӣ дароварда шуданд, ки аз риоя шудани талаботи банди 37-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ гувоҳӣ медиҳад.

12. Дар диссертатсия ва дигар ҳуҷҷатҳои пешниҳоднамудаи Қодирзода Хушбаҳти Сафар маълумоти ғайрисиҳеҳ, аз ҷумла дар бораи корҳои аз тарафи доктарабон ҷопнагардида мавҷуд нест.

Комиссияи эксперти диссертатсияи **Қодирзода Хушбаҳти Сафар дар мавзӯи «Инъикоси таърихи империяи Ҳахоманишиён дар осори муҳаққиқон (нимаи дувуми асри XX – ибтидои асри XXI)»** барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои таърих аз рӯйи ихтисоси 6.1.5. Таърихнигорӣ, маъхазшиносӣ ва методҳои таҳқиқоти таърихӣ,

ҚАРОР КАРД:

1. Диссертатсияи Қодирзода Хушбахти Сафар дар мавзуи «Инъикоси таърихи империяи Ҳахоманишиён дар осори муҳаққиқон (нимаи дувуми асри XX – ибтидои асри XXI)» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои таърих аз рӯи ихтисоси 6.1.5. Таърихнигорӣ, маъхазшиносӣ ва методҳои таҳқиқоти таърихӣ ба ҳимоя қабул карда шавад.

2. Комиссияи эксперти муҳаққиқони зеринро, ки корҳои илмӣ-таҳқиқашон ба ихтисоси 6.1.5. Таърихнигорӣ, маъхазшиносӣ ва методҳои таҳқиқоти таърихӣ мувофиқатдоранд, ба ҳайси муқарризони расмӣ пешниҳод менамояд:

- **Муҳиддинов Сайдалӣ Рачабович** – доктори илмҳои таърих, профессори кафедраи таърихи ватании Донишгоҳи славянии Русияву Тоҷикистон;

- **Каримдодзода Миралӣ Замон** – номзади илмҳои таърих, мудири шуъбаи бостоншиносӣ ва сиккашиносии «Осорхонаи миллий»-и Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон.

3. Ба сифати муассисаи пешбар Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав тавсия дода шавад.

4. Барои гузоштани эълони ҳимоя, матни диссертатсия ва автореферати он дар сомонаи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ва сомонаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон иҷозат дода шавад.

5. Барои чопи автореферат бо ҳуқуқи дастнавис ва ирсол гардидани он ба суроғаҳои таъйиншуда иҷозат дода шавад.

Раиси комиссияи эксперти:

Handwritten signature of N. Rakhimov

Н. Раҳимов

Аъзои комиссия:

Handwritten signatures of S. Akramova and A.P. Ayubov

С. Акрамова

А.Р. Аюбов

09.10.2026.